

**SOSYAL BİLGİLER 6 - 7. SINIF DERS PROGRAMINDA 2005
ÖNCESİ VE SONRASI COĞRAFYA KONULARININ
KARŞILAŞTIRMASI**
(*Comparison of 6th and 7th Grade Social Studies Curriculum in Terms
Geographic Topics Before and After 2005*)

Yrd. Doç. Dr. Sefa SEKİN

*Marmara Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Sosyal
Bilgiler Öğretmenliği Anabilim Dalı. sefasekin@hotmail.com.tr*

ÖZET

Sosyal Bilgiler dersi ilk defa ABD ortaya konmuş, sosyal bilimlerin konularından oluşturulan eğitim amaçlı bir bilimdir. Ülkemizde Sosyal Bilgiler adıyla bu ders 1968 yılında ortaokullara okutulmak için konulmuştur. Tarih, Coğrafya ve Vatandaşlık Bilgisi konularının ard arda sıralanması şeklindeki ders 1985 yılında ortaokullardan, önce kaldırıldı. 1998 de yeniden konuldu.2005 de ger çeken Türk Eğitim sistemindeki köklü değişime bağlı olarak Sosyal Bilgiler Programı, tümüyle “davranışçı” bir nitelik sergileyen eski programın aksine, “Yapılandırmacı” (Constructivist) bir eğitim anlayışıyla ele alındı. Tüm Programlar bu yaklaşıma göre yenilendi. Yenilenen program ile eski programın coğrafya konularının mukayesesi çalışmanın konusunu oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler, Davranışçı ve Yapılandırmacı Yaklaşım, Coğrafya Konuları.

ABSTRACT

Social studies is a school subject, the content of which is composed of social sciences. It was first introduced in the United States. In Turkey, social studies appeared in secondary school curriculum programs in 1968. It consisted of history, geography and citizenship topics respectively. In 1985, it was removed from the curriculum and then later re-introduced in 1998. When the Turkish national educational system was reformed and subsequently substantial changes were made in curricular issues, the old social studies curriculum that was totally based on behaviorism was re-structured under the guidance of the constructivist learning paradigm like all other school curricula. The topic of this study is the comparison of the old and new social studies curriculum in terms of its geographic topics.

Key Words: Social Studies, Dhaviorism, Constructivism, Geographic Topics

GİRİŞ

Sosyal Bilgiler dersi eğitim programı olarak ilk defa ABD de 1916 yılında orta dereceli okullarda uygulamaya konulmuştur. Buna neden olarak kırsal alandan kentlere göçen insanların yan yana yaşamalarında uyum sorunuyla karşılaşmış olmalarıdır. ABD’li eğitim bilimciler uyum sorununa çözüm olarak sosyal bilgiler dersini ortaya koymuşlardır.

Eğitimi bilimsel yönden güçlendirmek ve sistem olarak etkili kılabilmek için, öncelikle sorunların bilinmesi, tanımlanması ve çözümleri için gerekli tedbirlerin alınması zorunludur. ABD’li eğitim bilimciler sosyal bilgilerin bu üç dersten oluşan programının sorunların çözümünde ve nitelikli bireylerin yetişmesinde yeterli olmadığını görerek 1960’da programda köklü değişikliklere gitmişlerdir.

İlk başta Sosyal Bilgiler dersinin içeriğini Tarih, Coğrafya ve Vatandaşlık Bilgisi konuları oluşturmuştur. Zaman içinde eğitimcilerden oluşan komiteler bu derslerin yanında ekonomi, sosyoloji, hukuk, siyaset bilim, felsefe, arkeoloji vb sosyal bilimlerden oluşan derslerin içeriğiyle Sosyal Bilgilerin konularını zenginleştirmişlerdir.

Bütün eğitim politikalarında, eğitim - öğretim kurumlarının ihtiyaç duyduğu ideal eğitimin nasıl gerçekleştirilebileceği konusu tartışılmaktadır. Gelişme ve değişmeler ışığında çağın şartlarına uygun olarak, eğitimin dayandığı teorik temeller yeniden değerlendirilmekte, program, yöntem ve süreçlerde yenilikler yapılmaktadır. Buna paralel gelişmeler ülkemizde de görülmüştür.

Ülkemizde 1968 yılına kadar Sosyal Bilgiler adında bir dersin varlığından söz edilemez. MEB İlk defa 1968 yılında ortaokullarda Sosyal Bilgiler adıyla bir derse yer vermiştir. Bu ders ard arda sıralanan tarih, coğrafya ve vatandaşlık bilgisi konularından oluşmaktaydı. Bu yönüyle ABD’nin ilk programıyla benzerlik göstermiştir. Ancak on yedi yıllık uygulamanın ardından MEB Talim ve Terbiye Kurulu 1985 yılında aldığı bir kararla ortaokullardan Sosyal Bilgiler dersini kaldırmıştır. Bunun yerine de Milli Tarih, Milli Coğrafya ile T.C İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük - Vatandaşlık Bilgisi dersleri okutulmaya başlandı.

*SOSYAL BİLGİLER 6 - 7. SINIF DERS PROGRAMINDA 2005 ÖNCESİ VE SONRASI COĞRAFYA
KONULARININ KARŞILAŞTIRMASI*

1997 yılında sekiz yıllık kesintisiz ve zorunlu eğitime geçildi. Sosyal Bilgiler dersi de 4. Sınıftan başlayarak 5, 6, 7. Sınıflarda okutulması kararlaştırıldı. 1998 de Sosyal Bilgiler programı geliştirildi.

2004 yılında da Türk Eğitim Sisteminde köklü bir değişikliğe gidildi. 2006 yılından itibaren 4, 5, 6, 7, ve 8.sınıflara yönelik yeni bir Sosyal Bilgiler programı kabul edildi.

Millî Eğitim Temel Kanunu /Türk Milli Eğitiminin Temel İlkelerinden

Madde 13 – Her derece ve türdeki ders programları ve eğitim metotlarıyla ders araç ve gereçleri, bilimsel ve teknolojik esaslara ve yeniliklere, çevre ve ülke ihtiyaçlarına göre sürekli olarak geliştirilir.

Eğitimde verimliliğin artırılması ve sürekli olarak gelişme ve yenileşmenin sağlanması bilimsel araştırma ve değerlendirmelere dayalı olarak yapılır.

Bilgi ve teknoloji üretmek ve kültürümüzü geliştirmekle görevli eğitim kurumları gereğince donatılıp güçlendirilir; bu yöndeki çalışmalar maddi ve manevi bakımından teşvik edilir ve desteklenir.”

İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 6 - 7. Sınıflar Öğretim Programı ve Kılavuzundan

“Tüm dünyada bireysel, toplumsal ve ekonomik alanda yaşanmakta olan değişimi ve gelişimi; ülkemizde de demografik yapıda, ailenin niteliğinde, yaşam biçimlerinde, üretim ve tüketim kalıplarında, bilimsellik anlayışında, toplumsal cinsiyet alanında, bilgi teknolojisinde, iş ilişkileri ve iş gücünün niteliğinde, yerelleşme ve küreselleşme süreçlerinde görmek mümkündür. Tüm bu değişim ve gelişimleri eğitim sistemimize ve programlarımıza yansıtma bir zorunluluk hâline gelmiştir.

Hazırlanmış olan program, dünyada yaşanan tüm bu değişimler ve gelişmelerle birlikte, Avrupa Birliği normlarını ve eğitim anlayışını, mevcut programların değerlendirmelerine ilişkin sonuçları ve ihtiyaç analizlerini dikkate almaktadır.”

Yeni Sosyal Bilgiler programında davranışçı yaklaşım yerine yapılandırmacı yaklaşımın esas alındığı görülür. Safran (2004) yeni programı tanımlarken: “sosyal bilgiler programının ana amacı, Milli

eğitimin genel amaçları çerçevesinde bireyin kendisini, yaşadığı toplumu ve dünyayı kendi istek ve becerileriyle anlamasına katkıda bulunmasına fırsat ve ortam sağlamak olarak özetlenebilir” der.

Sosyal Bilgiler Programı, tümüyle “davranışçı” bir nitelik sergileyen eski programın aksine, “Yapılandırmacı” (Constructivist) bir eğitim anlayışıyla ele alınan yeni programın özellikleri aşağıdaki gibi sıralanabilir.

Sosyal Bilgiler Programında içerik, sosyal hayatın tüm yönlerini kapsadığı varsayılan sekiz kategoriye ayrılmıştır. Yeni program dilinde bu kategorilerden her birine “öğrenme alanı” adı verilmektedir.

Öğrenme alanları, “Birey ve Kimlik”, “Kültür ve Miras”, “İnsanlar, Yerler ve Çevreler”, “Üretim, Dağıtım ve Tüketim”, “Bilim, Teknoloji ve Toplum”, “Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler”, “Güç, Yönetim ve Toplum”, “Küresel Bağlantılar” biçiminde, dünya eğitim literatürü taranarak saptanmıştır.

Yeni programın getirdiği bir diğer değişiklik ders sayısı ve konuların yoğunluğunda görülmüştür. Bu bağlamda en dikkat çekici husus “Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi” dersinin “T.C İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük” dersiyle birlikte 8. Sınıfta okutulmaya başlanmasıdır.

Diğer önemli değişikliklerden biri de konuların yoğunluğunun azaltılmasıdır. Bu çerçevede de Coğrafya dersinin konularında ciddi anlamda azaltmaya gidilmiş olmasıdır. Aşağıda 2005 öncesi ve sonrası coğrafya konularının dökümü verilmiştir.

2005 ÖNCESİ PROGRAMDA COĞRAFYA ÜNİTELERİ VE KONULARIN DAĞILIŞI

I. SOSYAL BİLGİLER 6. SINIF 2005 ÖNCESİ PROGRAM

2. ÜNİTE

COĞRAFYA VE DÜNYAMIZ

A. COĞRAFYA

1. Coğrafyanın Konusu
2. Coğrafya Öğrenmenin Gerekliliği

B. DÜNYAMIZ

1. Dünyamızı Tanıyalım
2. Dünyanın Hareketleri ve Sonuçları

3. Kıtalar
4. Okyanuslar
5. Dünya Üzerinde Herhangi Bir Yerin Coğrafi Konumunun

Belirlenmesi

C. İNSANLIĞI TEHDİD EDEN BAZI ÖNEMLİ OLAYLAR

1. Dünyamızda Bazı Dünya Türlerinin Yok Olmasının Doğal Dengeye Etkisi

2. Doğal Kaynakların Bilinçsizce Tüketilmesi
3. Savaş, Açlık ve İsrar
4. Nükleer, Biyolojik, Kimyasal Silahlar ile Mayınların Kullanımı
5. Başlıca Bulaşıcı Hastalıklar
6. Eğitimsiz Nüfus ve İşsizlik

Ç. 20.YÜZYILDA BİLİM VE TEKNOLOJİDE MEYDANA GELEN BAZI GELİŞMELER VE ÖNEMLİ OLAYLAR

1. Nükleer Enerji
2. İletişim Teknolojileri
3. Uzayın Keşfi
4. Ulaşım Teknolojileri
5. Silahsızlanmaya Gidilmesi
6. Doku ve Organ nakli

2. Üniteyi oluşturan “COĞRAFYA VE DÜNYAMIZ” ana başlığı altındaki konular için 28 sayfa yer verilmiştir.

5. ÜNİTE

TÜRKİYEMİZ

A. YURDUMUZDA NÜFUS VE YERLEŞME

1. Yurdumuzda Nüfus
2. Yurdumuzda Yerleşme

B. YURDUMUZDA EKONOMİK HAYAT

1. Tarım
2. Hayvancılık
3. Su Ürünleri
4. Orman Ürünleri
5. Madenler ve Enerji Kaynakları
6. Sanayi
7. Ulaşım
8. İletişim
9. Ticaret
10. Turizm

C. YURDUMUZDA EGİTİM, SANAT VE SPOR

1. Yurdumuzda Eğitim

2. Yurdumuzda Sanat

5. Üniteyi oluşturan “ **TÜRKİYEMİZ**” ana başlığı altındaki konular için de 45 sayfa yer verilmiştir.

2005 sonrası oluşturulan Sosyal Bilgiler programda 6. Sınıf coğrafya üniteleri ve konuları ise aşağıdaki gibidir.

II. 6. SINIF 2005 SONRASI SOSYAL BİLGİLER PROGRAMI

2. ÜNİTE

YERYÜZÜNDE YAŞAM

- Haritalar ve Dünya
- Farklı iklimler
- Yurdumuz İklimi

Bu ünite ve alt başlıkları içindeki konulara 12 sayfa yer verilmiştir. Eski programın % 35 kadar. Yani %65 coğrafya konularında azalma meydana gelmiştir.

4. ÜNİTE

ÜLKEMİZİN KAYNAKLARI

- Ekonomi Kaynaklarımız
- Ormanlar
- Madenler
- Sular
- Turizm

Bu ünite ve alt başlıkları da 12 sayfada ele alınmıştır.

5. ÜNİTE

ÜLKEMİZ VE DÜNYA

- Dünya Nüfusunun Dağılışı
- Ülkeler Arası Ticaret
- Türk Cumhuriyetleri
- Dünya Beraberliği
- Uluslararası Etkileşim

Bu ünite ve alt başlıklarına da 14 sayfa yer verilmiştir.

Yapılandırmacı yaklaşıma göre hazırlanan sosyal bilgiler 6. Sınıf ders kitabında coğrafya konularına 3 ünite toplamı için 36 sayfa yer verilmiştir. Oysa 2005 öncesi ders kitaplarında toplamda 73 sayfa

ayrılmıştır. Buda coğrafya konularına ayrılan sayfa sayısının % 50 oranında azaldığı anlamına gelmektedir.

III. 7. SINIF 2005 ÖNCESİ SOSYAL BİLGİLER PROGRAMI

1. ÜNİTE

TÜRKİYE’NİN COĞRAFI BÖLGELERİ

A. COĞRAFI BÖLGE VE BÖLÜM

- 1.Bölge, Bölüm ve Yöre
- 2.Türkiye’de Coğrafi Bölgeleri Oluşturan Etmenler

B. TÜRKİYE’NİN COĞRAFI BÖLGE VE BÖLÜMLERİ

- 1.Karadeniz Bölgesi
2. Marmara Bölgesi
- 3.Ege Bölgesi
- 4.Akdeniz Bölgesi
- 5.Güneydoğu Anadolu Bölgesi
- 6.Doğu Anadolu Bölgesi
- 7.İç Anadolu Bölgesi

C. TÜRKİYE’NİN STRATEJİK DURUMU

- 1.Türkiye’nin Jeopolitik Yeri ve Önemi
 - 2.İç Tehdit
 - 3.Dış Tehdit
 - 4.Yurt Sevgisi
1. ünite de coğrafya konularına 60 sayfa yer verilmiştir.

II. ÜNİTE

YURDUMUZUN KOMŞULARI VE TÜRK DÜNYASI

A. YURDUMUZUN KOMŞULARI

- 1.Bulgaristan
- 2.Yunanistan
- 3.Suriye
- 4.Irak
- 5.İran
- 6.Azerbaycan- Nahcivan
- 7.Ermenistan
- 8.Gürcistan
- 9.Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti

B. TÜRK DÜNYASI

- 1.Bağımsız Türk Cumhuriyetleri
- 2.Asya’da Türklerin Yaşadığı Başlıca Diğer Ülkeler ve Yerler
- 3.Avrupa’da Türkerin Yaşadığı Diğer Ülke ve Yerler

4.Türkiye Dışında Yaşayan Vatandaşlarımız

C.ULUSAL VE ULUSLAR ARASI KURULUŞLAR

1.Ulusal Kuruluşlar

2.Uluslar Arası Kuruluşlar

7. ünite de ise coğrafya konularına 45 sayfa ayrılmıştır.

7.sınıf sosyal bilgiler ders kitabında 2005 öncesinde 2 ünite de coğrafya konularına toplam 105 sayfada yer verilmiştir.

IV. 7. SINIF 2005 SONRASI SOSYAL BİLGİLER PROGRAMI

II. ÜNİTE

ÜLKEMİZDE NÜFUS

- YAŞADIĞIMIZ YERLER

- BÜYÜYEN VE GELİŞEN NÜFUSUMUZ

- GÖÇMEN HAYATLAR

Bu ünite ve alt başlıklardaki konular için 10 sayfa yer verilmiştir.

IV. ÜNİTE

EKONOMİ VE SOSYAL HAYAT

- SADIK YÂR: TOPRAK

- GÖZDE ÜLKELER

VII. ÜNİTE

ÜLKELER ARASI KÖPRÜLER

- KÜRESEL SORUNLAR

- ÇOK GEÇ OLMADAN

- İNSANLIĞIN ORTAK MİRASI

Bu iki üniteye de toplam 10 sayfa yer verilmiştir.

Sosyal Bilgiler 7. sınıf coğrafya konularına 2005 öncesinde toplamda 105 sayfa ayrılmışken, 2005 sonrasında 20 sayfa yer verilmiştir. Buna göre 2005 sonrası programda coğrafya konularında % 80 azalma gerçekleşmiştir.

SONUÇ

Sosyal Bilgiler ders kitaplarında coğrafya konularında 2005 öncesi ve 2005 sonrasında ciddi anlamda farklılık olduğu görülmektedir. Yapılandırmacı yaklaşıma göre hazırlanan 2005 sonrası kitaplarda coğrafya konuları ciddi miktarda azaltılmıştır. Bu miktar Sosyal Bilgiler 6. sınıf düzeyinde % 50 olarak gerçekleşirken, 7. Sınıfta % 80 olarak

*SOSYAL BİLGİLER 6 - 7. SINIF DERS PROGRAMINDA 2005 ÖNCESİ VE SONRASI COĞRAFYA
KONULARININ KARŞILAŞTIRMASI*

görülmektedir. Bir anlamda ilköğretimin 2. kademesinde coğrafya dersi yüzeysel düzeyde verilir hale gelmiştir. Kitapların sayfa sayısı değişmemiş ve ebat da genişlemiş olmasına karşın coğrafya dersi konularına ayrılan sayfa sayısındaki azalma düşündürücüdür.

KAYNAKLAR:

- MEB., (2004), Sosyal Bilgiler Ders Kitabı (6-7. sınıf).
- MEB., (2009), Sosyal Bilgiler Ders Kitabı (6-7. sınıf).
- MEB, (1995), İlköğretim Okulu Programı, MEB Yayınları, Ankara.
- MEB, (1988), İlkokul Programı, MEB Basımevi, İstanbul.
- MEB Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği, 29.12.2009'
- MEB (2005), İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 6 - 7.Sınıflar Öğretim Programı ve Kılavuzu, Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, Ankara, , s.17-23, 31-38
- MEB, 2005. Sosyal Bilgiler 6. – 7. Sınıf Programı. T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı. Ankara:
- Öztürk, C. ve Otluoğlu, R. (2002). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Edebî Ürünler ve Yazılı Materyaller. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Özey, R., 1996, “Osmanlı Döneminden Bugüne Ortaöğretimde Coğrafya Eğitimi ve Öğretimi” M.Ü. II. Ulusal Eğitim Sempozyumu Bildirisi, İstanbul.
- Safran, M. (2008), Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi. Edt: Bayram Tay ve Âdem Öcal. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Sekin, S., (2002), Coğrafya Öğretimine Yardımcı Araç ve Gereçlerden Ders Kitapları, Türk Coğrafya Kurumu Kurultayı. Ankara.
- Sekin, S. -Ünlü, M., (2002) “Coğrafya Dersinin Temel Öğretim Sorunları”, M.Ü. Marmara Coğrafya Dergisi, sayı 5, İstanbul.
- Sekin, S., (2007), *Türkiye’de Ezberci Öğretim Ve Nedenleri*. Marmara Coğrafya Dergisi, sayı 17, s.1-12, İstanbul.